

DOI [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2024-2\(112\)-39-43](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2024-2(112)-39-43)
УДК 75.048.02:398.332.12](=161.25:477.87-89Лем)-051Левдік

Людмила Іванівна Сунгурова,

учитель мистецтва, Шосткинська гімназія, м. Шостка, Україна,
lsungurova2015@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0001-0851-1492>

Раїса Василівна Левдік,

керівник гуртка «Писанка в дитячих долонях» ЕкоЦентру ім. С. Корнієнка,
м. Шостка, Україна, Raisalevdik120855@gmail.com,
<https://orcid.org/009-0001-7073-1779>

ЛЕМКІВСЬКИЙ ПИСАНКОВИЙ ОРНАМЕНТ У ТВОРЧОСТІ МАЙСТРИНИ РАЇСИ ЛЕВДІК

У контексті проблеми писанкарства і лемківського розпису висвітлено результати дослідження життєвого шляху і творчості майстрині Раїси Василівни Левдік з м. Шостки Сумської області, значення здобутків майстрині для культурно-мистецького життя Сумщини. Описано особливості лемківського розпису, історію його виникнення і розвитку, технологію виготовлення писанки з лемківським орнаментом. Представлено особливості лемківського напрямку писанкового розпису в північно-східному регіоні України. Наведено майстер-клас зі створення писанки з лемківським орнаментом з учнями Шосткинської гімназії, розроблений і апробований у педагогічній діяльності Р. Левдік.

Ключові слова: лемки, лемківський писанковий орнамент, майстриня Левдік Раїса, писанки, майстер-клас з писанкарства.

Народне мистецтво в національній культурі українського народу посідає особливе місце, адже відображає самобутність, художній геній народу: його поетичність, фантазію, образне мислення, мудру простоту поглядів та почуттів, оспівує красці риси народного характеру. Народ віками прагнув у художній формі виразити своє ставлення до життя, любов до природи, власне розуміння краси.

Народне декоративно-прикладне мистецтво розкриває звичаї, які передаються від покоління до покоління, вчить розуміти прекрасне, привчає до праці за законами краси. Унікальним видом

декоративно-прикладного мистецтва України є писанкарство. Писанка – це «символ життя, весни, добра» [5, с. 28].

Писанка і все, що з нею пов'язано, – підготовка до розпису, розпис і обрядодійство з писанкою є важливим елементом великоднього святкування, що передається з покоління в покоління українців завдяки народним майстрам. Саме вони несуть давні традиції – розповідають, зацікавлюють, демонструють технології, дарують радість своїми роботами. Однією з таких цікавих особистостей є майстриня лемківського розпису, переможниця багатьох конкурсів писанкарів, учасни-

ця численних фольклорних фестивалів і персональних виставок – писанкарка-аматорка з м. Шостки Сумської області Раїса Василівна Левдік. На Сумщині Р. В. Левдік одна з небагатьох зберігає лемківські традиції писанкарства, а також традиції свого роду.

Чимало дослідників присвятили праці темі писанки і писанкарства: розглядають історію писанкарства в Україні, види писанок і особливості їх орнаментики та розпису різними техніками [1–2; 5–8]. Лексикону української орнаментики присвячена фундаментальна праця М. Селівачова [8].

Пласт досліджень у цій тематиці поповнюється науковими розвідками 2000-х років. Так, особливості розвитку геометричного орнаменту традиційної української писанки вивчає Н. Лоліна [5]. Вийшла друком монографія В. Ткаченка, де проаналізовано історично-джерелознавчі матеріали кінця XIX – початку XXI ст. з розвитку писанкарства, використання писанки в обрядово-звичаєвій культурі українців. На основі широкого кола джерел простежено процес нагромадження та поширення знань про писанкарство у міжкультурному часопросторі [10].

Дослідники акцентують і регіональний аспект розвитку писанкарства в Україні. Зокрема, про лемківське писанкарство йдеться у монографіях В. Манько [6], М. Модзир [7], у статті С. Бойко [2]. Безпосередньо лемківські традиції писанкарства описані Л. Шаповал [12–13]: дослідниця вивчала відродження звичаїв лемківських переселенців на Полтавщині, зокрема і традиції лемківського писанкарства.

Сьогодні лемківська культура є унікальним й самобутнім явищем на сході України. Важливо, що традиції лемків, і зокрема лемківського писанкарства, продовжують жити: у межах міжрегіональних фестивалів «Барви Лемківщини» (на Полтавщині) [13], у творчості народних майстрів.

Вважаємо, що вивчення творчого доробку, просвітницької, педагогічної діяльності сучасних відомих і маловідомих регіональних митців, а також ознайомлення учнів і молоді з унікальними культурно-мистецькими здобутками свого краю є актуальними.

Наша стаття має на меті дослідження лемківського писанкового розпису у творчості майстрині декоративно-прикладного мистецтва Р. В. Левдік, опис майстер-класу зі створення писанок з лемківським орнаментом, розроблений і апробований з учнями Шосткинської гімназії Сумської області.

Історична довідка. Лемківщина займає західну частину Карпат по обох схилах Нижніх Бескидів. Карпатський водороздільний хребет поділяє Лемківщину на південну (Закарпатську) і північну (Прикарпатську). Східною межею південної частини вважається р. Уж. Дехто цю межу пересуває далі на схід, до р. Боржана, – на тій підставі, що населення цієї території називають лемками або лемаками. Західною ж межею південної частини є р. Попрад. Північна частина простягається від Сяну на сході до Попряду з Дунайцем на заході. З усієї цієї території лише частина південносхідної етнографічної Лемківщини належить сьогодні до України (частина Великоберезнянського і Перечинського районів Закарпатської області). Основа ж частина (вся північна Лемківщина) належить до Польщі, а південно-східна (Пряшівщина) – до Словаччини [3].

Розпис писанок на Лемківщині завжди був колективною творчістю багатьох писанкарів. Починаючи з кінця XIX – початку XX ст. розписом писанок займалися майже в кожній лемківській хаті. Тільки в минулому столітті поступово починає виділятися категорія майстрів-спеціалістів, які виготовляли писанки для мешканців цілого села. Отже, писанкарство Лемківщини є важливим художнім явищем, органічною частиною орнаменталістики писанок не тільки західних регіонів України, а й інших її теренів, зокрема й Сумщини.

Технологія написання писанок лемківським орнаментом. На Лемківщині, як і по всій території України, перед святом Великодня в сім'ях писали писанки. Процес розпису в лемків називається «баткання». Баткати можуть не тільки окремі майстрині, а й ціла сім'я, і на світ з'являється справжнє диво – чарівна писанка. Але спершу треба було зробити просту, але дуже важливу роботу – приготувати відповідний ма-

теріал, відібрати білі яйця, з шорсткою піскуватою шкарлупою, бо гладенька погано вбирає фарби.

Для визначення піскуватості поверхні яйця його беруть в обидві долоні й великими пальцями проводять по поверхні, на дотик визначаючи шорсткість. Значення має величина і форма яйця. Найкраще брати яйця маленького або середнього розміру.

В Україні існує повір'я, що писанку треба писати на першому яйці молоді курки, тоді воно матиме магічну силу. Створюючи невеликі писанки, ретельно підбирають орнамент без крупних елементів, щоб розпис не обмежував зір на мистецькій мініатюрі.

Технологія виготовлення писанок, на перший погляд, здається простою, але потребує певних правил і навичок. Яйця зазвичай беруть варені, але можна використовувати й видуті. Спочатку яйце треба помити у воді кімнатної температури з додаванням невеликої кількості соди, паперовою серветкою обережно стираючи бруд. Далі його опускають у воду з двома-трьома ложками оцту. Потім кладуть на чисту серветку і після висихання складають у коробки. Крім того, для роботи потрібні харчові барвники, оцет і кілька свічників, щоб розігрівати віск. Писати писанки треба у доброму настрої.

У глиняній мисці розтоплюють віск, який наносять на сире яйце спеціальним писальцем, сірничком або голівкою шпильки чи цвяшка, закріпленого на дерев'яному держачку, що виготовлявся власноруч. Після нанесення малюнка яйце варять у барвнику – найчастіше це лушпиння цибулі.

Писанкам Лемківщини притаманна самотня кольорова гама: яйця фарбують у червоний, вишневий, жовтий, оранжевий, зелений, салатний, синій, блакитний та білий кольори. Чорний колір трапляється вкрай рідко.

Найдавніші писанки були зазвичай одного кольору. Згодом з'явилися багатокольорні писанки, для яких застосовували різноманітні природні барвники. Такі фарби, на відміну від сучасних, мали приємні м'які відтінки, але колір в писанці з'явився не лише заради краси, а й отримав кожен символічне значення, походження якого не випадкове.

Червоний колір – символізує добро, радість життя, для молодих – надію на щасливий шлюб, колір радості й повноти духу. Саме червоне яйце є головним символом Воскресіння, жертвності й небесного вогню.

Чорний колір – колір ночі; потойбічного життя; всього невідомого й таємного, також символізує нескінченність життя людини; продовження буття після смерті; болото, надра землі; бурю, негоду.

Червоний з чорним – позначає земні божества.

Жовтий, золотистий, помаранчевий на писанці означає тепло, надію на краще життя; небесні світила: сонце, місяць, зорі; врожай в господарстві. Цей колір впливає на людину подібно до сонячного проміння й дає радісний світлий настрій, тепло, врожай, спадковість поколінь.

Зелений колір – колір весни, весняне пробудження природи, надія на гарний врожай; багатство рослинного та тваринного світу; одужання від хвороби.

Блакитний (синій, темно-синій) – символізує небо, повітря, воду, вітер, а також – силу, здоров'я, здоровий дух; надію, простір.

Бурий, коричневий – землю і її приховану життєдайну силу, мати-земля та її врожай; щедрість до людини.

Білий – символізує чистоту та світлість людської душі.

Білий з чорним – пошана духів.

Червоний з білим – повага до духів, подяка за охорону від злих сил.

Багатокольорна писанка (4–5 кольорів) – є символом родинного щастя, миру та добробуту.

Темні писанки писали на проводи, як вираз поваги до тих, хто відійшов в інший світ.

Дуже цікава сама *символіка лемківського орнаменту*. Основний елемент композиції малюнка на лемківській писанці – сонце.

Сонце – належить до найдавніших солярних мотивів у писанковій орнаменталістиці. Сонце зображають іноді як коло, рожу, спіраль; то воно спокійне, то в русі, деколи промінне. Сонце – джерело світла, символ життя.

Хрест – символ всесвіту, знак чотирьох сторін світу, чотири пори року, святий знак.

Зірка – улюблений мотив усіх видів мистецтва. Її з парним числом промінців вважають провісником щастя. Людина за зірками визначала найкращий для польових робіт час. Люди вірили, що кожен з нас має свою зірку.

Вода – людина без води не може жити і тому з давніх-давен оселялась біля рік і потоків. У народному уявленні вода виступає символом матеріального достатку (без достатності води не буває врожаю). Водюю кропили, водюю лікували. Була це свячена вода. У фольклорі, найчастіше в піснях, вода – символ чистоти й вільності.

Дерево – в народних віруваннях існував і фантастичний зв'язок між людиною та деревом. Відповідно до стародавньої слов'янської віри – дерево має «душу», тому й ставились до нього, як до людини. Існував звичай за одне вирубане фруктове дерево саджати сім молодих. Дерево – символ світобудови, поєднує в собі верх і низ, землю й небо, минуле й майбутнє; в Святому писмі дерево є образом Божої Матері.

Квітка – на писанці належить до найбільш поширених і улюблених елементів. Квіти символізують радість, красу, дітей.

Ластівка є символом весни, врожаю, щастя. Птахи символізують чесноти Святих та їх вознесіння до Бога.

Бджола – символ весни, любові, молодості, краси, працелюбності.

Сніп – символ родючості, багатого врожаю зернових, сподівання мати в наступному році добрий, багатий хліб.

Риба – символ життя і здоров'я, надій, символ Ісуса Христа.

Вуж – домашній вуж мешкає біля кожної селянської хати – він охороняє її від напасті, вогню, води та хвороб.

Павук – у минулому мав визначне культове значення, вважався корисним. Поважали й охороняли його віддавна. Павутиння у стайні селяни охороняли протягом цілого року. «Нема павучини – нема сметани». «Коли Пречиста утікала з маленьким Христом, то павук за ними замотував сліди, за що вона його позначила хрестиком. Тому павука не треба вбивати...»

Серце – як мотив народної орнаментики є улюбленим не лише у писанках, а й у вишивках. Розвиток народної творчості більш пов'язував серце з любов'ю.

Віночок – орнаментальний мотив, дуже поширений в народному мистецтві майже всіх народів – він однаково багатий у вишивках і писанках.

Закарлючка (спіраль) – символ вічності, знак зародження нового життя, родючості.

Безкінечник – символ є втіленням нескінченного, безперервного, вічного руху; знак води, невмирущої природи, вічного життя.

Коло – символ безсмертя, є вершиною досконалості, образом вічності, нескінченної Божої любові.

Ми розглянули лише найпоширеніші й найцікавіші, на нашу думку, пояснення, залишаючи етнографам можливість їх подальшого вивчення та наукового обґрунтування.

Майстриня-писанкарка Раїса Левдік знає історію свого роду, на долю якого випали численні важкі випробування. З дитинства її приваблювало все красиве, виготовлене людськими руками, – чеканка, різьблення по дереву, лозоплетіння, вишивані рушники тощо. І хоча вона народилася в м. Шостці Сумської області, де весь час і проживає, свою любов до прекрасного їй передали предки по материнській лінії родом із Лемківщини. Її бабуся – Жилич Олена Федорівна – проживала із сім'єю в Польщі, належала до лемків – етнічної групи українців з Карпат, Нижніх Бескідів.

Як згадує Раїса Василівна, її бабуся часто розповідала про Лемківщину, бо її батьківщину спіткала найтяжча доля. Серед трагічних подій, які пережив український народ у ХХ ст., була сумнозвісна операція «Вісла», в результаті якої із споконвічних земель на території Польщі було виселено й розпорошені по світу близько одного мільйона українців-лемків.

Звістку про переселення на далеку Полтавщину лемки з Кам'яної сприйняли з болем і тугою в серці, але сподівалися, що на новому місці будуть поселені в одному селі. Тяжка дорога тривала шість тижнів і лише в середині червня 1945 року людей розмістили в селах Зінківського району, але не разом, а по кілька родин в кожне село. Готуючись назавжди залишити рідну Кам'яну, селяни розділили між родинами й забрали з собою церковні речі. І

на новому місці вони відродили культуру Лемківщини, її традиції, передали до місцевої церкви дзвін «Святий Миколай» та інші привезені з собою святині.

Сім'ю бабусі Раїси Василівни теж переселили в Зінківський район Полтавської області, а за деякий час лемківську родину Жиличів розкидало по всій Україні: Чернігівщина, Полтавщина, Сумщина, Дніпропетровщина стали для них рідним домом. Федора Дмитрівна, мати Раїси Левдік, навчалась у Кривому Розі в технікумі, а в 1952 р. приїхала в Шостку Сумської області працювати на будівництві.

Раїса Василівна Левдік народилася в 1955 р., закінчила Новгород-Сіверську середню школу, а потім Сумський педінститут. А подальше життя майстрині пов'язане з Шостою.

Традиції лемківського розпису писанок у родині збереглися: мати навчила Раїсу Василівну, а вона передала у спадок молодшим поколінням унікальну техніку і власний досвід: писанки пише і племінник Раїси Левдік Артем, і його донька Ілона. Нині технології дозволяють подивитися майстер-клас усієї родини з розпису писанок лемківським орнаментом (<https://youtu.be/aeFZ3J3ksCQ?si=575XgAFDaL2eGmxxv>) (ін. 1).

Творча діяльність майстрині насичена: Раїса Левдік бере участь у численних конкурсах писанкарів, фольклорних фестивалях, влаштовує персональні виставки. Перша виставка відбулася в 2000 р. у Краєзнавчому музеї Шостки, де вона виставляла не тільки свої роботи, а й роботи матері Левдік Федори Дмитрівни. Також персональні виставки писанок проводились у музеї заводу «Імпульс» (2006), у бібліотеці ім. Л. Толстого м. Шостки – «Світло великодньої радості» (2011).

У 2007 та 2008 роках майстриня брала участь у фестивалі «Поліське коло»

Іл. 1. К'юар-код майстер-класу

у м. Чернігові. У 2009, 2011, 2012 рр. представила свої роботи на виставках до Дня міста Новгород-Сіверського (у складі клубу «Княжа скарбниця»). У 2011 р. взяла участь у заходах міжнародного рівня: Міжнародному святі «Нетленне слово» (у складі клубу «Княжа скарбниця»), у VI Міжнародному фольклорному фестивалі «Поліське коло», м. Чернігів (у складі клубу «Княжа скарбниця»).

2014–2015 рр. пам'ятні Раїсі Левдік і її онуці Ілоні участю у VI і VII Всеукраїнських фестивалях-конкурсах «Лемківська писанка» (м. Львів), які ставлять за мету збереження та розвиток лемківського писанкарства народними майстрами. Майстрині були нагороджені дипломами I ступеня. З того часу участь у фестивалі стала для майстрині традицією (2022, 2023, 2024 рр.).

Майстриня популяризує лемківське мистецтво на заходах: на обласному конкурсі творчо обдарованих дітей і підлітків «Чарівні барви Сумщини» (м. Суми, щорічно), VI Всеукраїнському відкритому дистанційному конкурсі-виставці декоративно-прикладного мистецтва «Слобожанські візерунки» (м. Харків, 2024 р.). На виставці-конкурсі «Великодні дзвони перемоги» у рамках Міжнародної конкурсної мистецько-освітньої програми «Моя нескорена країна в обіймах світу» (ініційований Міжнародною громадською організацією «Міжнародна освітньо-культурна Асоціація» у партнерстві з благодійним фондом «Міжнародна педагогічна школа» та Виконавчою дирекцією Міжнародного конкурсу-фестивалю дитячої творчості «Усі ми діти твої, Україно», персональний склад якої затверджений Міністерством освіти і науки України, Міністерством культури та інформаційної політики України та Міністерством соціальної політики України), роботи Р.Левдік відзначили дипломом II ступеня.

Раїса Левдік здійснює педагогічну роботу: працює керівником гуртка «Писанка в дитячих долонях» ЕкоЦентру ім. Сергія Корнієнка в м. Шостці. Разом з вихованцями гуртка бере участь у багатьох фестивалях і конкурсах, проводить майстер-класи в школах міста та району, а отже – традиції живуть у сучасних поколіннях українців.

Висновок. Лемки є найзахіднішою прадавньою етнографічною групою українського народу, що проживає по обидва боки Карпат, у Beskidax. Їхнє історичне походження, особливості проживання і побутування позначилися на культурі, мові, традиціях. Доля лемків повна трагічних випробувань, одне з таких – переселення зі споконвічних етнічних територій. Нині традиції лемків підтримуються, зберігаються і передаються молодим поколінням у різних областях України, – значна роль у цьому належить народним майстрам.

Про це свідчить і життєтворчість майстрині унікального лемківського розпису Раїси Василені Левдік, яка закохана у писанкарство і вбачає місію свого життя у збереженні традицій цього народного мистецтва і передачі молоді власного творчого досвіду. Пропагуючи декоративно-ужиткове мистецтво лемків, вона перебуває в постійному пошуку нових орнаментів для писанок, вносить свій вклад у розвиток української культури і мистецтва.

Перспективу подальших досліджень складають розробки програм і методичних матеріалів з писанкарства для гурткової роботи у закладах загальної середньої освіти, закладах позашкільної і початкової мистецької освіти; спецкурсів для здобувачів вищої освіти відповідних спеціалізацій з метою вивчення писанок різних регіонів України, зокрема і Сумщини.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Биняшевський Е. Українські писанки. К. : Мистецтво, 1968. 92 с.
2. Бойко С. Світ писанки, крашанки, шкрябанки, дряпанки, мальованки. *Наука і суспільство*. 2010. № 3–4. С. 31–32.
3. Дуда І. Лемківський словник. Астон. Тернопіль. 2011. 374 с.
4. Зузяк Т. П. Писанкарство в сучасній культурі українців / Ф. В. Панчук, Т. П. Зузяк, Н. А. Мартишевська, Т. В. Крисюк. *Сучасні технології підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми* : збірник наукових праць / О. В. Марущак (голова) та [ін.]. Вінниця : ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2020. Вип. 2. С. 167–170.
5. Лоліна Н. А. Традиційна українська писанка: генеза та особливості геометричного орнаменту. *Вісник КНУКІМ. Серія «Мистецтвознавство»*. 2015. Вип. 33. С. 75–83. DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1176.33.2015.158291>
6. Манько В. Українська народна писанка. Львів : Свічадо, 2001. 46 с.
7. Модзир М. Писанки: види і мистецька самобут-

ність / М. Модзир, О. Федорук. Українці : історико-етнографічна монографія : у 2 т. Опішне, 1999. Т. 2. С. 214–216.

8. Селівачов М. Р. Лексикон української орнаментики. Київ, 2009. 406 с.

9. Ткаченко В. М. Писанкарство в Україні: історіографічний дискурс кінця XIX – початку XXI століття : дис. ... докт. іст. наук за спеціальністю 07.00.06 – історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни. Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. Черкаси, 2020.

10. Ткаченко В. М. Феномен українського писанкарства кінця XIX – початку XXI ст. (історіографічний і джерелознавчий зріз) : монографія. Київ: Міленіум, 2020. 428 с.

11. Фабрика-Процька О. Р. Народна музична культура лемків і русинів Карпатського регіону: традиція, трансформація, ідентифікація : монографія / О. Р. Фабрика-Процька ; ДВНЗ «Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника». Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2020. 496 с., іл.

12. Феномен писанки в сучасному культурно-освітньому просторі : Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції. Полтава, 3 квітня 2015 р. Полтава, 2015. С. 86–101.

13. Шаповал Л. Доля лемків в Україні (Полтавщина) у 40-х роках XX – на початку XXI століття: питання самоідентифікації. *Матеріали до української етнології* : зб. наук. праць. Вип. 10 (13) / [голов. ред. Г. Скрипник] ; НАНУ, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. К., 2011. С. 29–38.

References

1. Biniashkevskiy, E. (1968). *Ukrainian pysanky* [Ukrainian Easter eggs]. Kyiv: Mystetstvo.
2. Boiko, S. (2010). *Svit pysanky, krashanky, shkrobanky, driapanky, malovanky* [The world of different types of Easter eggs]. Nauka i suspilstvo, 3–4, 31–32.
3. Duda, I. (2011). *Lemkivskiy slovnky* [Lemky dictionary]. Ternopil: Aston.
4. Panchuk, F. V., Zuziak, T. P., Martyshevska, N. A., & Krysiuk, T. V. (2020). *Pysankarstvo v suchasni kulturi ukrainsiv* [Decorating Easter eggs in the modern culture of Ukrainians]. *Suchasni tekhnologii pidhotovky maibutnih uchyteliv trudovoho navchannia ta tekhnologii, pedahohiv profesiinoi osvity i fakhivtsiv obrazotvorchoho ta dekoratyvnoho mystetstva: teoriia, dosvid, problemy: zbirnyk naukovykh prats*, 2, 167–170.
5. Lolina, N. A. (2015). *Traditsiina ukrainska pysanka: heneza ta osoblyvosti heometrychnoho ornament* [Traditional Ukrainian Easter egg: genesis and features of geometric ornament]. *Visnyk KNUKIM. Seriya «Mystetstvoznavstvo»*, 33, 75–83. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.33.2015.158291>
6. Manko, V. (2001). *Ukrainska narodna pysanka* [Ukrainian folk Easter egg]. Lviv: Svichado.
7. Modzyr, M., & Fedoruk, O. (1999). *Pysanky: vydy i mystetska samobutnist* [Pysanky: types and artistic identity]. *Ukrainsky: istoriko-etnografichna monohrafia*, 2, 214–216.
8. Selivachov, M. R. (2009). *Leksikon ukrainskoi ornamentyky* [Lexicon of Ukrainian ornamentation]. Kyiv.
9. Tkachenko, V. M. (2020). *Pysankarstvo v Ukraini: istoriografichnyi dyskurs kintsia XIX – pochatku XXI stolittia* [Pysankarstvo in Ukraine: Historiographical discourse of the end of the 19th – the beginning of the 21st century]. (Doctoral dissertation, Cherkasy).
10. Tkachenko, V. M. (2020). *Fenomen ukrainskoho pysankarstva kintsia XIX – pochatku XXI stolittia (istoriografichnyi i dzhерелознавчий zriz)* [The phenomenon of Ukrainian decorating Easter eggs of the end of the 19th – the beginning of the 21st century (historiographical and ethnographic section)]. Kyiv: Milenium.

11. Fabryka-Prottska, O. R. (2021). Narodna muzyczna kultura lemkiv i rusyniv karpatskoho rehionu v konteksti identyfikatsiynykh protsesiv XX – pochatku XXI stolit [Folk musical culture of the Lemky and Ruthenians of the Carpathian region in the context of identification processes of the 20th and early 21st centuries]. (Doctoral dissertation, Kyiv). Retrieved from <https://knmau.com.ua/wp-content/uploads/Fabryka-Prottska-dysertatsiya.pdf>

12. Fenomen pysanky v suchasnomu kulturno-osvitnomu prostori: [The phenomenon of pysanka in the modern cultural and educational space]. Materialy IV Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii. Poltava, 3 kvitnia 2015 r. Poltava, 2015, 86–101.

13. Shapoval, L. (2011). Dolia lemkiv v Ukraini (Poltavshchyna) u 40-kh rokakh XX – na pochatku XXI stolittia: pytannia samo identyfikatsii [The fate of the Lemki in Ukraine (Poltava Region) in the 40s of the 20th – at the beginning of the 21st century: The question of self-identification]. Materialy do ukrainskoi etnologii: shchorichnyk, 10(13), 29–38.

Lyudmila Ivanivna Sungurova, Art Teacher of the Shostka Gymnasium, Shostka, Sumy region, Ukraine, lsungurova2015@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0001-0851-1492>

Raisa Vasylivna Levdik, Head of the Hobby Studio "Pysanka in Children's Palms" of Sergiy Kornienko Eco Centre, Shostka, Sumy region, Ukraine, Raisalevdik120855@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0001-7073-1779>

Lemkiv Easter egg ornament in the work of craftswoman Raisa Levdik

In the context of the problem of Easter eggs and Lemko painting, the study results of the multifaceted activity of the master of folk art Raisa Vasylivna Levdik from the city of Shostka, Sumy region, are highlighted. The milestones of her creative, pedagogical, and educational activity as a craftswoman and the profound significance of her achievements in the cultural and artistic life of the Shostka and Sumy regions are described. Historical information on the history of the family of Raisa Vasylivna Levdik is highlighted, in which the traditions of Lemko painting were transferred from generation to generation and which the craftswoman now transmits to her young descendants in her own family, as well as pupils of the circle "Pysanka in Children's Palms" of Sergiy Kornienko EcoCentre, Shostka, Sumy region, where Raisa Vasylivna Levdik is its leader.

The craftswoman's participation in events of the All-Ukrainian and international levels is highlighted, which testifies to the wide work in popularising the art of Easter eggs, developing Lemko Easter painting among the adult and children's audience, and encouraging people to know the art and culture of Ukraine through their own artistic creativity.

Based on the analysis of scientific research by art critics, culturologists, and ethnographers, the authors briefly outlined the features of the Lemko Easter egg ornament, its history of creation and development, symbolism, and the technology of making an Easter egg with the Lemko ornament.

With the help of the QR code, a master class on the creation of an Easter egg with Lemko ornament performed by the family of Raisa Levdyk is given. The sequence of stages of making an Easter egg with Lemko painting is visually and verbally reproduced: the preparation of this process and its direct performance.

Keywords: Lemko pysanka ornament, craftswoman Levdik Raisa, pysanka, master class on pysanka.

Стаття надійшла до редакції 20.05.2024 р.

DOI [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2024-2\(112\)-43-49](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2024-2(112)-43-49)

УДК 785:37.02

Микола Степанович Голючек,

заслужений артист України, доцент, викладач ДМШ № 40, художній керівник Українського ансамблю народної музики «Будьмо!», м. Київ, Україна, mikolagoliuchek@ukr.net, <https://orcid.org/0009-0005-2876-8761>

НАВЧАЛЬНИЙ ІНСТРУМЕНТАЛЬНИЙ АНСАМБЛЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

У контексті проблеми підготовки здобувачів передвищої освіти розглядаються окремі питання формування спеціальних компетентностей майбутніх фахівців в умовах організації роботи навчальних інструментальних ансамблів у закладах передвищої мистецької освіти.

Означено відмінності ансамблевого й оркестрового виконавства. Висвітлено специфіку діяльності навчального інструментального ансамблю в межах навчальної дисципліни «Ансамбль». Досліджено особливості музичної комунікації в ансамблі, що розглядається як процес музично-виконавської взаємодії учасників на засадах партнерства, метою якого є виконання як виконавських (вивчення, інтерпретація, концертне виконання музичних творів), так і педагогічних завдань.

Ключові слова: навчальний інструментальний ансамбль, ансамблеве виконавство, спеціальні компетентності здобувачів передвищої освіти, внутрішньоансамблева музична комунікація.

Підготовка фахівця як майбутнього професійного виконавця і керівника музичного колективу в закладах передвищої освіти за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» передбачає формування комплексу загальних та спеціальних компетентностей. Сформованість цих компетентностей (особливо спеціальних) дозволяє майбутньому фахівцеві успішно провадити власну виконавську діяльність у складі різних музичних колективів і навіть очолювати такі колективи. Освітньо-професійні програми

закладів фахової передвищої освіти за спеціальністю «Музичне мистецтво» орієнтовані на підготовку фахівців за такими професійними кваліфікаціями: 3476 «Керівник аматорського колективу (оркестру, ансамблю)», 3340 «Викладач мистецької школи», – та укладаються із врахуванням вимог Державного Стандарту фахової передвищої освіти до випускника [11]. Згідно із цим документом, майбутній фахівець має виявляти такі спеціальні компетентності: «СК2 Здатність демонструвати достатній рівень виконавської майстерності.